

**Το 78^ο Ετήσιο Συνέδριο της IFLA με θέμα: *Libraries Now! – Inspiring, Surprising, Empowering*, Ελσίνκι, Φινλανδία, 11-17 Αυγούστου 2012:
εντυπώσεις από τη συμμετοχή**

Εύα Σεμερτζάκη

Συντάκτρια, περιοδικό Συνεργασία

esemertzaki@bankofgreece.gr; esemertzaki@ath.forthnet.gr

Εισαγωγικά

Κάθε χρόνο το συνέδριο της IFLA αποτελεί το γεγονός της χρονιάς για τον κόσμο των βιβλιοθηκών και ως τέτοιο συγκεντρώνει παγκοσμίως εξαιρετικά μεγάλο αριθμό συνέδρων. Είναι σπουδαίο να αντικρίζει ο συμμετέχων την πολυπολιτισμικότητα, μέσα από χρώματα και χαρακτηριστικά και ταυτόχρονα σημαντικό να συναντά ανθρώπους που είχε γνωρίσει σε προηγούμενα συνέδρια, επιβεβαιώνοντας την έννοια του παγκόσμιου χωριού. Στο φετινό συνέδριο στο Ελσίνκι της Φινλανδίας από τις 11-17 Αυγούστου 2012 συμμετείχαν περίπου 4.200 σύνεδροι από 109 χώρες, 250 φινλανδοί εθελοντές και 85 εκθέτες (εταιρείες και οργανισμοί). Οι σύνεδροι είχαν τη δυνατότητα να επιλέξουν ανάμεσα σε 281 παράλληλες συνεδρίες. Όπως χαρακτηριστικά είπε η πρόεδρος της IFLA Ingrid Parent στην τελετή έναρξης, η μητέρα φύση συνηγόρησε για την επιτυχία του συνεδρίου, επειδή ο καιρός ήταν καλοκαιρινός, ανοιξιάτικος για τα ελληνικά δεδομένα.

Εντυπώσεις

Στην τελετή έναρξης ο μουσικός που ερμήνευσε έργα του στο πιάνο, περιέγραψε με δύο λόγια τη θέση των βιβλιοθηκών στη ζωή των Φινλανδών, οι οποίοι δεν μιλούν πολύ μεταξύ τους και για να περάσουν τις μακρές νύχτες του χειμώνα επισκέπτονται τις βιβλιοθήκες και τη σάουνα. Αυτά τα λόγια αποδεικνύουν τη δεσπόζουσα θέση των βιβλιοθηκών στην κουλτούρα των κατοίκων και δικαιολογούν το υψηλό επίπεδο οργάνωσης, υπηρεσιών, κτηριακής και τεχνολογικής υποδομής.

Την 1^η και την 4^η ημέρα εντύπωση προκάλεσαν οι δυναμικές ομιλίες του Siva Vaidhyanathan, καθηγητή μέσων ενημέρωσης και δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Βιρτζίνια, ΗΠΑ, λέγοντας ότι οι εταιρείες προσπαθούν να γίνουν τα λειτουργικά συστήματα στη ζωή

μας, καθώς η ροή δεδομένων διεισδύει σε κάθε πτυχή της, αφού είμαστε συνεχώς online. Οι πιο πολλές επιχειρήσεις αποτυγχάνουν, σε αντίθεση με τις βιβλιοθήκες που διάγουν μακρύ και επιτυχημένο βίο. Συνιστά στους βιβλιοθηκονόμους να σταματήσουν να αναζητούν στις επιχειρήσεις μοντέλα σχεδιασμού. Αναφερόμενος στη μεταστροφή του Google σε πιο προσωποποιημένα αποτελέσματα έρευνας και σε μεγαλύτερη ικανοποίηση χρηστών, παρατήρησε ότι εξαφανίζεται η έννοια της παγκοσμιότητας της γνώσης, παραπονούμενος επειδή οι βιβλιοθηκονόμοι πρόθυμα εγκαταλείπουν τις ευθύνες τους για την ψηφιοποίηση βιβλίων στο έργο Google Books.

FAIFE

Η Επιτροπή της IFLA Free Access to Information and Freedom of Expression (FAIFE) στις συνεδρίες που οργάνωσε εξέφρασε την αισιοδοξία και ανησυχία ταυτόχρονα για την κοινή προσπάθεια της IFLA με το World Intellectual Property Organization (WIPA) να δημιουργήσουν εξαιρέσεις στην παγκόσμια νομοθεσία για τα πνευματικά δικαιώματα για τις βιβλιοθήκες. Την προσπάθεια επιβεβαίωσε η πρόεδρος της IFLA κατά τη γενική συνέλευση στην 4^η ημέρα. Η επίτευξη εξαιρέσεων για τα πνευματικά δικαιώματα και τη διανοητική περιουσία αποτελεί συνεχή προτεραιότητα της IFLA, «βιαζόμαστε αργά» όπως είπε.

Διαχείριση της Γνώσης (Knowledge Management)

Στην παρούσα έκθεση ιδιαίτερη μνεία γίνεται στη διαχείριση της γνώσης (ΔΓ) εξαιτίας της προσωπικής ενασχόλησης της υπογράφουσας με το θέμα και της συγγραφής σχετικού βιβλίου. Πριν το ετήσιο συνέδριο της IFLA οργανώνονται από τις επιτροπές της δορυφορικές συναντήσεις (satellite meetings). Φέτος οργανώθηκαν 21 τέτοιες συναντήσεις. Ανάμεσα σε αυτές, η μόνιμη επιτροπή της IFLA για τη διαχείριση της γνώσης διοργάνωσε τη συνάντηση με θέμα *Knowledge Management Theory in Action: how to plan, apply, and assess knowledge management in libraries*.

Η υπογράφουσα συμμετείχε με ομιλία με τίτλο *Why Special Libraries are the Right Places to Host a Knowledge Management Center*. Τόνισε την ανάγκη μεταμόρφωσης της ειδικής βιβλιοθήκης για να παραμείνει σχετική με τις ανάγκες του γονεϊκού οργανισμού σε έναν κόσμο που αλλάζει συνεχώς. Επειδή η γνώση που διαχέεται και δημιουργείται είναι

διάσπαρτη στον οργανισμό, η ειδική βιβλιοθήκη είναι κατάλληλη για την οργάνωση τόσο της πληροφορίας όσο και της διαχεόμενης γνώσης. Ο καθηγητής Michael Koenig, από τους πρωτοπόρους της, υποστήριξε ότι η ΔΓ ήλθε για να μείνει. Από το 1995, οπότε γράφτηκαν τα πρώτα άρθρα για το θέμα, η ΔΓ εξακολουθεί να κρατά αμείωτο το ερευνητικό ενδιαφέρον. Η εφαρμογή της εξελίσσεται σε στάδια: 1. από την πληροφορική και το πνευματικό κεφάλαιο, 2. στις κοινότητες πρακτικής, 3. στη διαχείριση περιεχομένου, μεταδεδομένα και ταξινομίες και σήμερα 4. στη ΔΓ και τα συμφραζόμενά της (context), συνδέοντας την εταιρεία με ομοειδείς της. Η ΔΓ είναι στην πραγματικότητα η νέα έκφανση της βιβλιοθηκονομίας. Ήδη ειδικές βιβλιοθήκες αντικαθίστανται από κέντρα διαχείρισης της γνώσης στον κόσμο των επιχειρήσεων, όπως ο οργανισμός FAO των UN. Τελικά, οι βιβλιοθήκες κάνουν τα ίδια πράγματα με διαφορετικό τρόπο (http://www.flickr.com/photos/km_helsinki/page4/).

Η Επιτροπή ΔΓ οργάνωσε την ανοικτή συνεδρία για τη δυναμική της ΔΓ στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Εκτός από τη θεωρητική προσέγγιση, όπως η ομιλία του Πέτρου Κωσταγιόλα από το Ιόνιο Πανεπιστήμιο,¹ παρουσιάστηκαν ενδιαφέρουσες εφαρμογές για νέους στην προσπάθεια της βιβλιοθήκης να προσεγγίσει το νεανικό κοινό. Σε άλλη συνεδρία οργανώθηκε το knowledge café (προσωπικές συναντήσεις για τη χρήση της σιωπηρής γνώσης, τη βοήθεια των οργανισμών μάθησης μέσω διαλόγου) από κοινού από τις Επιτροπές ΔΓ και Κοινοβουλευτικών Βιβλιοθηκών. Το ακροατήριο χωρίστηκε σε 9 «κύκλους», σε καθένα από τον οποίο συζητιούνταν ένα θέμα σχετικό με τη ΔΓ². Οι παριστάμενοι ανά μισή ώρα και συνολικά 3 φορές μπορούσαν να μεταφερθούν σε άλλο κύκλο. Η διάταξη αυτή διευκόλυνε την ελεύθερη ανταλλαγή γνώσης και εμπειρογνωσίας από διάφορες χώρες, με κοινή την αντίληψη ότι η ΔΓ είναι το επόμενο στάδιο στην εξέλιξη και λειτουργία των βιβλιοθηκών.

Διαδίκτυο

---

¹ Η ομιλία παρουσιάζεται στο παρόν τεύχος του περιοδικού *Συνεργασία*, αναδημοσιευμένη από το δικτυακό τόπο της IFLA με την άδεια του συγγραφέως.

² 1. Χτίζοντας ευέλικτες, προσαρμόσιμες χρηστοκεντρικές ομάδες, 2. Πώς μπορούν οι δυνατές βιβλιοθήκες να κτίσουν δυνατές κοινωνίες, 3. Παίρνοντας αποτελέσματα από εξωτερικές δραστηριότητες και δραστηριότητες που εμπλέκουν την κοινότητα, 4. Βιβλιοθήκες και κοινωνικά μέσα, 5. Πώς μπορούμε να μεταμορφώσουμε τον εργασιακό μας χώρο χωρίς χρήματα, 6. Είναι αξιόπιστη η πληροφορία που πηγάζει από το πλήθος, π.χ. Wikipedia, όπως είναι η αποδεδειγμένη πληροφορία, 7. Ποιες δεξιότητες και προσόντα χρειάζονται για τη ΔΓ, 8. Τί οδηγεί μια κοινότητα πρακτικής, 9. Διαφήμιση της ΔΓ στον οργανισμό σας.

Ακούστηκαν και «αιρετικές» αντιλήψεις ότι όσο πιο δημοκρατική είναι μια χώρα τόσο πιο πολλούς περιορισμούς επιβάλλει στη χρήση του διαδικτύου από το φόβο τρομοκρατικών επιθέσεων, με τις κυβερνήσεις να αποτελούν τους κύριους φορείς επιβολής λογοκρισίας. Ανακοινώθηκε ο κώδικας ηθικής της IFLA που ενθαρρύνει την επαγγελματική ανάκλαση (reflection) για ζητήματα ηθικής, επειδή συνεχώς αντιμετωπίζονται ηθικά διλήμματα.

Ψηφιακή διατήρηση

Μια ενδιαφέρουσα άποψη που ακούστηκε για την ψηφιακή διατήρηση και τη μεταφορά σε άλλο μέσο, προερχόταν από τη Κεντρική Βιβλιοθήκη της Ολλανδίας στη Χάγη (Koninklijke Bibliotheek). Η Βιβλιοθήκη έχει αναλάβει την ψηφιακή διατήρηση της εκδοτικής δραστηριότητας του Elsevier. Επειδή το λογισμικό και το σύστημα συντήρησης κρίθηκαν παλαιά, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η μετάπτωση των αντικειμένων θα κόστιζε περισσότερο από την επαναφόρτωσή τους σε άλλο σύστημα για λόγους ψηφιακής διατήρησης. Το συμπέρασμα είναι ότι στο ζήτημα της ψηφιακής διατήρησης δεν υπάρχει μία μόνο λύση, αλλά προσαρμόζεται ανάλογα με την αξία και την ποιότητα του υλικού.

Το Θέμα της Προέδρου (President's Theme)

Στο συνέδριο είναι σύνηθες να υπάρχει μία εκτενής συνεδρία για το Θέμα του Προέδρου. Κάθε Πρόεδρος επιλέγει το θέμα γύρω από το οποίο θα κινηθεί κατά τη διάρκεια της θητείας του. Η σημερινή πρόεδρος έχει το θέμα: **Libraries: a force for change**. Στη συνεδρία αυτή μία Φινλανδή δημοσιογράφος, η πρόεδρος του Σουηδικού Κόμματος των Πειρατών και ένας αμερικανός πληροφορικός αναφέρθηκαν στη διαχείριση και δημιουργία της πληροφορίας και στους περιορισμούς που θέτουν τα κράτη στον έλεγχο της. Ο κόσμος της τεχνολογίας αλλάζει συνεχώς. Οι συγγραφείς μετά δυσκολίας βγάζουν τα προς το ζην από τη συγγραφική τους δραστηριότητα. Γι' αυτό χρειάζεται η δημιουργία νέων τρόπων διακίνησης της πληροφορίας. Οι βιβλιοθήκες κατέχουν το προνόμιο της διατήρησης του πλούτου της γνώσης και της πληροφορίας, τον οποίο πρέπει να εκμεταλλευτούν. Η κυβέρνηση της Δανίας έβαλε στόχο ότι κάθε πολίτης θα έχει λογαριασμό email, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συζήτησε για πρώτη φορά για τις δημόσιες βιβλιοθήκες, επομένως αρχίζει μεταστροφή του κλίματος προς όφελος των βιβλιοθηκών. Οι βιβλιοθήκες πρέπει να προσεγγίζουν το κοινό τους, να πηγαίνουν όπου εκείνοι βρίσκονται.

Κτήρια βιβλιοθηκών

Όσοι βρίσκονται στη διαδικασία ανέγερσης ή ανακαίνισης βιβλιοθήκης, ας μην απογοητεύονται από τον χρόνο που περνά μέχρι την ολοκλήρωση του σχεδίου. Στο Emory University (ΗΠΑ) ο ομιλητής ανέφερε ότι η ανέγερση της βιβλιοθήκης πήρε 10 χρόνια περνώντας από 5 φάσεις: όραμα, σχέδιο δράσης, αρχιτεκτονικός σχεδιασμός, εφαρμογή και μετακόμιση. Ισπανός ομιλητής ανέφερε ότι είναι επιβεβλημένη η μείωση της ενεργειακής κατανάλωσης στα κτήρια βιβλιοθηκών, αλλά και ότι οι καλά οργανωμένες βιβλιοθήκες χρειάζονται λίγο κόσμος για να λειτουργήσουν, επειδή δημιουργούν χώρους όπου οι χρήστες μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν. Ο αριθμός του προσωπικού που απαιτείται είναι ανάλογος με το σχέδιο του κτηρίου. Τα σχέδια πρέπει να αποτιμούνται συνεχώς και μάλιστα λαμβάνοντας υπόψη την ανάδραση των χρηστών σε σχετικές έρευνες ικανοποίησης χρηστών. Πήραμε μια εικόνα από τα αποτελέσματα του σεισμού της 11^{ης} Μαρτίου 2011 στη Φουκουσίμα της Ιαπωνίας, όπου οι 251 από τις 3.190 δημόσιες βιβλιοθήκες καταστράφηκαν. Έπρεπε να ληφθούν αποφάσεις τί είδους υλικό θα περισωθεί, ενώ δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση του προσωπικού για τη διάσωση και αποκατάσταση των ζημιών.

e-books

Τα ηλ. βιβλία παραμένει καίριο θέμα συζήτησης. Ο διευθυντής της βιβλιοθήκης Columbus Metropolitan Library, Ohio (ΗΠΑ) αναφέρθηκε στους παράγοντες που επηρεάζουν τα ηλ. βιβλία: έλλειψη ανταγωνισμού στην προμήθεια ψηφιακού περιεχομένου, μη ευνοϊκές συνεργασίες με παρόχους περιεχομένου, άρνηση εκδοτών να πουλούν ή να αδειοδοτούν βιβλιοθήκες, νομοθεσία πνευματικών δικαιωμάτων και άρνηση μεγάλων εκδοτικών οίκων να πουλούν ηλ.βιβλία σε βιβλιοθήκες. Οι προκλήσεις που βρίσκονται μπροστά μας έγκεινται στο γεγονός ότι τα ηλ.βιβλία αδειοδοτούνται πιο πολύ παρά δανείζονται και οι πιο πολλοί Αμερικανοί δεν γνωρίζουν ότι οι βιβλιοθήκες διαθέτουν ηλ.βιβλία. Όσοι δανείζονται ηλ.βιβλία προτιμούν τη δυνατότητα επιλογής από τη βιβλιοθήκη, αλλά συχνά μπαίνουν σε κατάλογο αναμονής ή οι τίτλοι που ζητούν δεν είναι διαθέσιμοι ή μη συμβατοί ως προς τη μορφή τους. Οι χρήστες περισσότερο προτιμούν να αγοράσουν ένα ηλ.βιβλίο παρά να το δανειστούν. Παρόλα αυτά το εμπόριο ηλ.βιβλίων διπλασιάστηκε στις ΗΠΑ στην περίοδο 2009/2011. Απαιτείται υπεράσπιση (advocacy) των βιβλιοθηκών και συνεργασίες

με εκδότες, αλλά και διάχυση του διαλόγου με τους χρήστες και τους εκδότες. Η Δημοτική Βιβλιοθήκη του Ελσίνκι ετοιμάζει χρηστοκεντρική εφαρμογή ηλ.βιβλίων με χρήση έξυπνων συσκευών, με στόχο την rocket library. Η δημόσια βιβλιοθήκη είναι άριστη πλατφόρμα για κοινωνική ανάγνωση.

Συμπεράσματα

Όπως είπε η πρόεδρος της IFLA κατά τη γενική συνέλευση, σήμερα είναι δυνατόν να είναι ο κόσμος πολύ πληροφορημένος, αλλά όχι καλά πληροφορημένος, χαρακτηρίζοντας την κατάσταση «πληροφοριακό υποσιτισμό» (information malnutrition), όπως τα ταχυφαγεία που προσφέρουν φαγητό με φθηνές και κενές θερμίδες. Οι βιβλιοθήκες, είτε, μπορούν να γίνουν το αντίδοτο στην κατάσταση αυτή. Ένα πράγμα δεν αλλάζει ποτέ, το σύστημα των αξιών μας. Και οι βιβλιοθήκες είναι εδώ να εξυπηρετήσουν όλους, ανεξαρτήτως προέλευσης και υπόβαθρου. Κατέληξε λέγοντας ότι «η γνώση ανήκει στην ανθρωπότητα και η ανθρωπότητα δεν έχει σύνορα», Vartan Gregorian, Carnegie Corporation of New York.

Η επόμενη πρόεδρος της IFLA Sinikka Sipilä προφήτευσε ότι η υποστήριξη των ελευθεριών του πολίτη, η διεθνής πολιτική πνευματικών δικαιωμάτων, ευνοϊκών για τις βιβλιοθήκες και τα νέα εκδοτικά μοντέλα που απομακρύνουν από την έννοια της ιδιοκτησίας, θα αλλάξουν το ρόλο της παραδοσιακής βιβλιοθήκης στην κοινωνία.